

ŠTRAMBERK

3/2007

ZPRAVODAJ MĚSTA

Koncert mexického souboru Hueyitlatoani, 23. srpna 2007, foto Jaroslav Michna.

OBSAH

<i>Jaroslav Michna</i> Štramberký motiv 2007	titulní strana obálky
<i>foto Jaroslav Michna</i> k článku Anny Raškové na straně 5	2. strana obálky
<i>Věra Michnová</i> Zprávy z radnice	4
<i>Anna Rašková</i> Společenské a kulturní akce ve třetím čtvrtletí 2007	5
<i>Josef Marek</i> Svatováclavská pouť	7
<i>Věra Horáková</i> Poutník rodným krajem	9
<i>Bohumil Kresta</i> Karel Jaroslav Maška	12
<i>Josef Adamec</i> Štramberk a německá okupace, část X.	14
<i>Josef Adamec</i> Nadučitel Josef Pavelka	21
DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ.	23
<i>Dr. Milada Nováková a Dr. Eva Šamánková</i> Štramberk — Městská památková rezervace.	23
<i>Cyril Hykel</i> Šenkovní měšťané ve Štramberku.	25
Pohádky a pověsti ze Štramberka	26
<i>Bohumil Kresta</i> Štramberk — zapomenutá řemesla našich předků	31
<i>Rudolf Kubica</i> Přehled služeb, obchodů a koncesí ve Štramberku před 2. světovou válkou a po osvobození v roce 1945	33
<i>autor fotografie neznámý</i> Starý Štramberk	3. strana obálky
<i>Jaroslav Michna</i> Štramberký motiv 2007	4. strana obálky

ZPRAVODAJ MĚSTA ŠTRAMBERKA č. 3/2007

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák (od r. 2001). **Redakční rada:** PhDr. Anna Hřčková, Karel Hřček, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová a Vojtěch Petráš. **Přepis a jazyková korektura textů, návrh grafické podoby a výběr reprodukcí:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMŠ. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 74266 Štramberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz, www.zdenekburian.cz. **Vydává:** Městský úřad Štramberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94–RR–408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně (od r. 1987). **Příloha (samostatně neprodejná):** Štramberk — Sběratelská série pohlednic (od r. 2004). **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství *Beatris*, Dobrá. Říjen 2007.

ZPRÁVY Z RADNICE

Věra Michnová

Léto je definitivně na dlouhodobé dovolené a nás má v moci podzim. Vždy, když přemýšlím o počasí, tak se mi vybaví pohádka O dvanácti měsíčkách a o tom, jak si pěkně předávali žezlo vlády a postupně každý jeden z nich prokázal Marušce službu. No, je to jen pohádka, i když příroda kraluje všemu, jen ty služby mezi lidmi někdy nefungují.

Na radnici bylo období července až září spojeno s různými problémy. Např. suché léto s sebou přineslo nedostatek vody, a tak došlo k předčasnému uzavření v loňském roce zrekonstruovaného koupaliště na Libotíně, z čehož neměl radost ani návštěvník, ani město, ba ani nájemce. Shodou okolností se pokazil vodní vysavač a bylo zaděláno na problém. Voda v koupališti se doplňovala částečně ze železitého pramene, který je bohatý na železo a mangan a tyto látky se pak v reakci s bazénovou chemií vysrážely ve vodě a když je nebylo čím vysát, musel se provoz koupaliště předčasně uzavřít.

Byly dokončeny schody k areálu hradu a ráda bych poděkovala všem přispěvatelům na jejich obnovu, podařilo se nám tímto způsobem téměř zaplatit celou opravu. Nasbíralo se celkem 323 tis. Kč a oprava stála necelých 340 tis. Kč.

Bylo dokončeno vydláždění chodníku v prostoru areálu Základní školy k nově vybudovaným šatnám pro žáčky I. stupně, opravy v MŠ na Zauličí, dodělávky na přístavbě tělocvičny aj.

Byly podány tři žádosti na Moravskoslezský kraj na získání finančních prostředků na zpracování projektové dokumentace, jednak na regeneraci sídliště Bařiny, jednak na kanalizaci na Kozině a také na vybudování nového Turistického informačního centra ve vazbě na okolní obce a agentury cestovního ruchu. Nakonec město uspělo ve dvou titulech, a to na projekt na kanalizaci Kozina s částkou 240 tis. a informační centrum (175 tis.). Po jednání s ředitelem a jednatelem společnosti Kotouč spol. s r.o. nám tato společnost přispěje dalších 100 tis. na projekt kanalizace Koziny. Kotouč se pustil i do slíbených akcí v prostoru závodu, a to dokončení protihlukového valu ve spodní části železniční vlečky a začaly se budovat protihlukové zábrany kolem horní tratě. Tato opatření mají sloužit našim občanům ke zmírnění hlukové zátěže z provozu vápenky. Společnost Kotouč dále přispěla 50 tis. na výměnu havarijních bojlerů v mateřské škole na Bařinách a na další drobnější opravy.

V přípravě je nová koncepce Regenerace Městské památkové rezervace MPZ na další období.

V oblasti oprav a záchovné údržby na domech v majetku města bylo proinvestováno přes milión korun.

V oblasti kultury a cestovního ruchu máme za sebou velmi úspěšné Štramberské kulturní léto a Dny evropského dědictví.

Na Bařinách proběhly schůzky ve věci možného prodeje dalších bytů, v bytových domech 779—784 bude provedena rekonstrukce havarijního rozvodu vody a pomalu se připravujeme na zimu.

Pořád se něco děje a není toho málo. Jen někdy se z toho stává přespolní běh na dlouhou trať.

PŘEHLED SPOLEČENSKÝCH A KULTURNÍCH AKCÍ V III. ČTVRTLETÍ 2007

Anna Rašková

Vzdělaný člověk má vždy v sobě bohatství.

Phaedrus (latinský bajkař)

Léto uběhlo neuvěřitelně rychle. Možná to bylo i tím, že se celé léto „něco“ ve Štramberku dělo. Navázali jsme na úspěšnou tradici promenádních koncertů v rámci Kulturního léta ve Štramberku i veselých posezení na Trúbě.

2. července Městský pivovar — Za krásami Nového Zélandu. Svě cestovatelské zážitky přednesl Ing. Jan Socha.

Relax v podhůří Beskyd pořádal 5. a 6. července Cyrilometodějské středověké slavnosti.

Úspěšnou sérii promenádních koncertů jsme zahájili vystoupením dechového orchestru Valaška z Valašských klobouků. Taktovku v ruce držel Jaroslav Baloušek. Osvědčilo se posunout začátek produkce na 15.30 hod.

Divadlo „Pod věží“ sehrálo 13. července v amfiteátru pod Starou věží komedii Williama Shakespeara Zkrocení zlé ženy. Podle návštěvníků velmi zdařilé představení.

14. července pořádal Technoprojekt a. s., město Štramberk a ostatní divadelní soubory v areálu hradu Štramberka Strašidelný půlnoční bál. Všichni návštěvníci mohli využít možnost noční prohlídky hradu.

Promenádní koncerty pokračovaly produkcí dechové hudby Lidečanka s dirigentem Radimem Slovákem. Veselé tóny moravských písní se nesly nejen nad Národním sadem, ale i nad celým Štramberkem.

Městský pivovar a Relax v podhůří Beskyd pořádal 21. července 4. štramberský lidový jarmark. Součástí programu byla výstava ručních prací Věry Horákové s názvem Krajky a výšivky.

Dechový orchestr Dúbravanka pod taktovkou Kamila Zúbka zpěštil program promenádních koncertů 22. července. 5. srpna vystoupila v další sérii dechová hudba Lhoňanka z Dolní Lhoty. Taktovku tentokrát pevně ve svých rukou držel Jaroslav Krajíček. Úspěšný cyklus promenádních koncertů zakončil 19. srpna skvělý Swing Band Bedřicha Pukovce z Příbora. Hojná účast posluchačů nás přesvědčila o oblibě tohoto hudebního tělesa. Nepřízeň počasí nás přinutila zrušit jen jeden koncert a to cimbálové muziky Světlna z Hutiska Solance. O jejich koncert však určitě nepřijdete.

Technoprojekt a. s. pořádal 4. — 5. srpna Rytířská a šermířská klání. Vše v podání skupiny historického šermu a tance Rytíři Svatého Grálu. 11. srpna se mohli Štramberáci společně s divadelními spolky Pod věží a Kotouč pobavit na rozverném večeru s harmonikou.

Mexiko tančí a zpívá — tak se jmenovalo překrásné exotické vystoupení tanečního a pěveckého souboru z Mexika. Zavítali k nám 23. srpna. Nad Štramberkem se nesly teskné melodie Jižní Ameriky. Kdo přišel, určitě nelitoval.

Městský pivovar a Relax v podhůří Beskyd pořádal 25. — 26. srpna 3. štramberské pivní slavnosti.

Jak rychle prázdniny přišly, tak rychleji uletěly. 2. září pořádal Technoprojekt a. s. v areálu hradu Štramberka rozloučení s prázdninami. Lašská divadelní společnost Gigula předvedla tragickou komedii s názvem Ondraš, pan Lysej Hory.

Město Štramberk a ostatní instituce zdarma zpřístupňuje již tradičně jeden víkend v září u příležitosti Dnů evropského dědictví své památky a neobvyklé paměťohodnosti. Letos se tak událo 8. a 9. září. Doprovodný program s ukázkami práce štramberských řemeslníků jsme museli z důvodů nepříznivého počasí zrušit. Výstava fotografií Evy Klauzarové — Plutové však již byla ke zhlédnutí.

Městský pivovar 14. a 28. září — Klub deskových her.

Městský pivovar ve Štramberku pořádal již IV. dny moravského burčáku.

Orelská pouť ve Štramberku bývá již tradičně pořádána ve svátek sv. Václava t. j. 28. září. Také letos se konala Orelská pouť u příležitosti 75 let od postavení a posvěcení sochy sv. Václava na hoře Kotouč. Tentýž den sehrálo divadlo Pod věží derniéru své úspěšně nastudované operety Tulák od Rudolfa Piskáčka.

Městská knihovna se hned po letních prázdninách v září zapojila, v rámci akce „Celé Česko čte dětem“, do předčítání pohádek před spaním v MŠ na Zauličí. Děti byly nadšené a řady předčitatelů pro děti se budeme snažit rozšířit. Akce pokračuje i v příštím roce.

Ke kulturnímu vyžití patří bezesporu i naše kino. Hraje se každý týden v neděli v 18.30 hodin. Přes léto byla nabídka filmů velmi bohatá a pestrá. Návštěvníci si přišli a jistě přijdou na své.

V Muzeu Zdeňka Buriana bude končit výstava Stezkou dobrodružství a odvahy II. Kdo jste ještě neviděli, máte poslední možnost.

Slunce občas ještě vykoukne, podzim byl začátkem října opravdu pěkný. Bohužel nám však krásné počasí nevydrží. Zima je na spadnutí. Proto obohaťte svůj život o krásné a smysluplné kulturní zážitky. Příjemné pocity z krásy a vzdělávání vám nikdo nevezme.

Foto Jaroslav Michna, 2007.

SVATOVÁCLAVSKÁ POUŤ

Josef Marek

Svatý Václave, vévodo české země... zaznělo na státní svátek 28. září 2007 z vrcholu Kotouče, od sochy sv. Václava. V tento deštivý den, Jednota Čs Orla Štramberk, jako každoročně zde pořádala liturgickou pobožnost na památku jeho násilné smrti. Navíc v letošním roce uplynulo 75 let od postavení a posvěcení zmíněné sochy. Po uvítání starostou místní jednoty Petrem Davidem, promluvil k přítomným kopřivnický kaplan P. Zdenko Vávro, který položil otázku, čím může být světec vzorem i pro dnešního moderního člověka. V krátkém proslovu shrnul pohnutou historii sochy — vlastně dvou soch — kronikář města J. Marek. O kulturní část pobožnosti se starala kostelní schola. I přes deštivé počasí vystoupala na vrch Kotouče početná skupina návštěvníků, místních i přespolních. Závěr pobožnosti se konal o několik desítek metrů níž u kříže, nad jeskyní Šipkou, který nám připomíná zrušené kostely na dnes již neexistujícím vrcholu Kotouče. Členové, ale hlavně přespolní účastníci poutě, se poté sešli na malém pohoštění v sále kulturního domu. Zde se opět prezentovala kostelní schola, která pod vedením Pavla Hykla zazpívala zhudebněnou báseň Václava Renče „Popelka Nazaretská“. A ještě navečer členové divadla „Pod věží“ sehráli v kulturním domě derniéru operety Rudolfa Piskáčka „Tulák“.

Kostelní schola — zhudebněná báseň Václava Renče „Popelka Nazaretská“
(autor fotografie neznámý).

Jan Kozel — Socha sv. Václava z r. 1994, foto Jaroslav Michna 2007.

POUTNÍK RODNÝM KRAJEM

Věra Horáková

Od mého útlého mládí dobře znám pohled z vrcholu Bílé hory tím směrem, kde se s neměnnou pravidelností rodí každý, svěžestí jiskřící, nový den. V dálce v modravém oparu je vidět charakteristická kopule Kazničova a v její blízkosti na horizontu našedlou skvrnu zbytků starého opevnění ověšeného kadeřavou zelení. A tak má člověk stojící na tomto místě za zády naši dobrou, známou Trúbu, na skalnatém bílém ostrohu a před sebou starý, rozložitý a svými rozměry mnohem větší zříceninu hradu Hukvald. Oba staré hrady jakoby měly něco společného. Nám, lidem žijícím v podhradí, tvoří každodenní kulisu i pocit krásy a bezpečí. Oba stojí v průsečíku dávných cest, Moravské brány, Solné stezky. Spojeny starodávnou cestou „hučnicí“ zvyšovaly jejich význam. Vždy mne napadá, kolik povozů tažených zvířaty, koní, nesoucích své jezdce, kolik unavených nohou prošlo po této cestě zpevněné kládami, a tvořilo tak spojnicu mezi oběma hrady.

Za krásou a malebností Štramberka chodí stále více lidí. Prohlédnou si městečko, pokochají se krásou věkovitých dřevěnic pečlivě sesazených jako hejno kuřat. Cílí ruch, který v letní sezóně město absolvuje, se stále zvyšuje.

Do obory pod sousedním hradem chodí lidé odpocívat a vykoupat své nitro od nánosu všednosti. Tak jako Trúbu obklopuje město, tak hrad na Hukvaldech lemuje půvabná, rozlehlá obora. Dovolte k ní několik slov.

Obora vznikla roku 1566. Biskup Vilém Prusinovský z Vacíkova dostal darem od císaře Maxmiliána 20 daňků a ohradil první kus lesa. Obora patří k nejstarším v našich zemích. V letech 1730 — 1736 byla ohrazena kamennou zdí. Práce na stavbě hradební zdi zajistila lidem z okolí obživu. Zároveň byl osázen dosud nezalesněný vrch okolo hradu. Bylo ohraničeno dalších 200 ha lesa a přestěhována další zvěř. K chovu byla určena zvěř daňčí a mufloní. Nynější rozloha obory je 457 ha. Porostlá je převážně bučinou. Najdeme zde však i velkolepé exponáty dubů, lip a kaštanů. Stáří těchto velikánů čítá okolo 190 — 240 let. Od roku 1999 je vyhlášena jako přírodní památka „Hradní vrch Hukvaldy“.

V každém ročním období, ať v době právě se navracejícího jara s připravenými pupeny šťavnatých listů, nebo v době kvetoucích, medem omamně vonících lip plných včel, nebo krvavě rudých strání přilehlého Kazničova, kdy se větve kaštanů prohýbají pod tíží svých plodů, vždy je to místo připraveno poskytnout nám příchozím ty nejkrásnější zážitky.

Léto v oboře štědře rozhazuje plnými hrstmi teplé paprsky slunce. Lesní, šťavnatá tráva voní, ozdobená těmi nejpůvabnějšími bylinami, které se zde výborně hodí. Právě kvete jemná mydlice, zlatá třezalka vystavuje na odív své půvaby, ozdobně kulatý list kopytníku probleskává mezi nízkými větvemi smrků. A tam, kde sluníčko protáhne své teplé paprsky, uchýlily se vsudy přítomné kopřivy. Zatímco v zahradách je vidíme jen neradi, v oboře působí jako vzácný šperk. V horkém vzduchu omamně voní a vábí různý hmyz.

Hukvaldská brána, kresba Šimon Mareček.

Přišlo horké letní poledne a pod stinnou střechu lesního přístřešku se uchýlila oborní zvěř. Pod ní v klidu odpočívá početné stádo laní se svými mladými, ostražitě chráněného vůdčí laní. Světlou oháňkou a vztyčenýma ušima odhánějí dotěrný hmyz. V klidu přežvykují spasenou trávu a čekají, až se vzduch ochladí a oni znova navštíví prostřený stůl paseky. U lesních napajedel jsou zřetelné stopy kopýtek menší i větší velikosti. Vzduch kolem nich je chladný, osvěžující, protkaný obláčky drobných mušek a kořeněný vůní lesního porostu.

Obora je také celoročně plná různých zvuků. Stačí jen pozorně naslouchat. Hudba je zde všudypřítomná. V každém ročním období zde však zní jinak. Ať nám paní Vesna nabízí k poslechu sladké tóny kosích fléten nebo slyšíme letní ranní chóry malých opeřenců, kteří vytrvale a každodenně chválí příchod nového dne. Slyšíme v nich krásu a velebnost Bachových varhanních koncertů, které utichají, až se nad kraj snese tichá, voňavá tma. Vůněmi prosycený vzduch podzimu plný zlatavého pozdního slunce, doprovázejí zvuky roztoužených muflonů. Stačí sem zajít za pozdních odpolední a vyčkat prvního smrákání a uvidíme i uslyšíme věci nevídané. Ztichlá a prokřehlá zimní obora je však stejně krásná jako v rozjásaném létě. Krátké dny nám na své paletě toho nabízejí jen málo, ale zkuste sem zajít před samými Vánocemi, vymaňte se ze šedi navrstvených starostí a do vašeho nitra přijde ten pravý sváteční klid. Obora spí, vlastně odpočívá, ale jen zdánlivě. Odpočívá po přestálém létě, kdy nás oblažovala svou krásou a půvaby. Den se už velmi zkrátil a odpolední čas nás šidí a posílá do tepla domova.

Přesto mi dovolte vzpomínku na minulý pozdní podzim, kdy jsme oborou potichu procházeli. Bylo již husté šero a nehnul se ani vánek. Citelně přimrzlo a obrysy obrovitých dubů a lip se již téměř ztrácely našim očím. Náhle jsme uslyšeli nedaleko nás varovné frknutí početného stáda daňků, které se nedaleko páslo na ojněné trávě. Po dosti dlouhé odmlce, kdy jsme se neodvažovali pohnout, dalo se stádo do pohybu. Nezapomenu na ten jemný ťukot zvířecích kopýtek po upravené oborní cestě. Pomalu a klidně prošlo nedaleko nás a jako tmavý přízrak se rozplynulo ve tmě. Období, kdy je kouzelné místo posypáno bílým popraškem sněhu a shluky trav a kapradin jsou uháčkované z krajkoví jinovatky, je obdobím nejkouzelnějším. Víím, že oba hrady a jejich okolí jsou pro nás, žijících v jejich blízkosti, nepostradatelné.

Zde je zdroj inspirace pro malíře, spisovatele, výtvarníky různých směrů, historiky a národopisce. A proto není divu, že chceme opakovaně vidět hukvaldskou oboru — ojedinělý přírodní skvost, protkaný četnými stopami autora hudby o chytré Bystroušce a zamilovaném Zlatohříbkovi. Obdivuji jeho lid hovořící líbezným lašským nářečím, plným návyků lidu poznamenaného a ovlivňovaného stylem zlidovělé hudby Janáčka. Miluji jeho lid se zvláštním stylem „kratke“ mluvy. Řeči po našich předcích, kteří do ní vložili výrazy neobvyklé a nikde jinde se nevyskytující.

A protože nejsem hudebník, vyjadřuji svůj obdiv k rodnému kraji jen neumělým slovem. Jdu rodným krajem, pod nohama polštáře mateřidoušky a vysoká, prozářená oblaka nad hlavou, znějící chórem malých pěvců. Co více si poutník životem může přát?

KAREL JAROSLAV MAŠKA

Bohumil Kresta

Mezi nejvýznamnější historiky, kteří získali velké zásluhy o naši domovinu koncem 19. a počátkem 20. stol., náleží Karel Jaroslav Maška. Narodil se 28. srpna 1851 v Blansku, studoval reálku v Brně, technický ústav tamtéž a ve Vídni, kde se věnoval matematice a deskriptivě. Po ukončení studií se stal zatímním učitelem v Jihlavě, potom ve Znojmě, odkud byl v roce 1878 povolán do Nového Jičína, kde rok nato se stal definitivním.

Maška po svém přesídlení do N. Jičína ještě téhož roku prošel zajímavá a pro pravěk důležitá okolí Moravské brány, kde zvláště upoutala jeho oko dominující hora Kotouč, prostoupená četnými jeskyněmi, puklinami i skalními převisy. Jeho výzkumu věnoval čtyři léta svého života, jak sám říkával nejšťastnější, kdy vždy v sobotu a neděli s bratry Jurákovými, které si pro výzkum vyškolil, prokopával jeskyně a těšil se z nových nálezů.

Poprvé navštívil Čertovu díru 18. listopadu 1878, doprovázen řídícím školy Krečmerem. Hmotně byl podporován hlavně zemským výborem moravským, starostou města Nového Jičína Dr. Jindř. Preisenhammerem i Tereziánskou akademií, jíž Kotouč přináležel, provedl výzkum obou důležitějších jeskyní přímo vzorně; sám na práci dohlížel, nespoléhal se na zprávy dělníků, jelikož bývají často fantastické a na úkor vědy.

Nalezením spodní neandertálské čelisti v Šipce stal se Maška známým mezi evropskými badateli a přední světový odborníci, hlavně antropologové, např. Schaaffhausen, Virchow, Schwalbe, Walkhof, Ranke, Selenka aj. stali se jeho přáteli. Po ukončení výzkumu štramberských jeskyní procházel Maška Moravu, navštěvoval různá místa důležitá pro pravěk.

Roku 1892 se stal Maška ředitelem reálky v Telči a jeho odchodem na toto místo byla z valné části přerušena jeho vědecká činnost. Vzdálenost místa od badatel. střediska, špatná komunikace, jakož i odpovědný úřad ředitelský, který mu mnoho času potřebným vědeckým pracím zabíral, přerušily další jeho činnost. Jen o prázdninách se vracel do Brna, a často bylo slyšet jeho nářky nad vzniklými poměry. V posledních letech svého života ochuravěl. V roce 1915 opustil svůj úřad a odebral se na odpočinek do Brna. Zde se věnoval hlavně pořádání svých sbírek, které zatím přešly v majetek země. Přitom byl postižen mrtvicí a zemřel v 61 letech v plné životní síle, o 2. hodině noční dne 6. února 1916.

Napsal velkou řadu spisů a pojednání, z nichž nejdůležitější se týkají Štramberka a jsou uvedeny v soupisu literatury. Také občané Štramberka uctili památku Mašky zasazením pamětní desky v jeskyni Šipce a vydáním spisu.

PRAMENY:

NS, Praha 1986

Knies, *Pravěké nálezy ve Štramberku*, Štramberk 1929

Z deníku K. J. Mašky.

ŠTRAMBERK A NĚMECKÁ OKUPACE

1939–1945

poznámky a úvahy o nejtěžší době našich národních dějin ve světle vzpomínek a archivních dokladů
Josef Adamec

část X.

ŠTRAMBERK NA KONCI VÁLKY

Motto:

„Poznal jsem, že lidská hloupost a zloba jsou nezkrotné a nezměrné jako sedmero moří. Poznal jsem však, že ochranná hráz, kterou zbudovala menšina těch dobrých a moudrých, je den ode dne pevnější“.

Lion Feuchtwanger

Válka poznamenala život nejen obyvatel, ale i všech spolků, škol, institucí a úřadů. Před okupací byla ve Štramberku škola obecná, měšťanská a živnostenská (pokračovací). Učitelé zůstali na místě, nikdo před příchodem Němců neodešel a vyučování mohlo pokračovat bez poruch. Pochopitelně se změnami, jak si je vyžádaly nové poměry.

Ve stavu žactva nastaly značné změny na měšťanské škole. Nová hranice protála dosavadní školní obvod a do školy přestali docházet žáci z Veřovic, Bordovic a Lichnova. Místo nich přišli žáci z Rybího, kteří dosud docházeli do měšťanské školy v Novém Jičíně, která byla zrušena.. Proto byl 7. října nový zápis. Ředitelem měšťanské školy zůstal do konce školního roku Josef Škrda.

Na obecné škole vedl správu školy řídící učitel Josef Hykel, rovněž po celý školní rok 1938/39. 23. listopadu odešel do republiky učitel Cyril Hykel st.

Z měšťanské školy odešla koncem listopadu učitelka domácích prací a nauk Františka Juřicová a místo ní nastoupila Zdeňka Číhalová. K 15. březnu byl přeložen do Postřelova v okrese Zábřeh na Moravě Oldřich Sadílek a místo něho byl jako učitel němčiny a pozorovatel ustanoven Leopold Wilisch z Lipníka.

Začátkem školního roku 1939 / 40 byl zrušen jednoroční učební kurz (4. třída měšťanské školy) a živnostenská škola. Ředitelem školy byl ustanoven František Orlet, německé národnosti, jenž vedl správu obou škol — obecné i měšťanské. Ze školní služby byla propuštěna vdaná učitelka Drahomíra Šustrová.

Od 12. února 1940 začalo vyučování na jednotřídní německé škole. Kromě dětí přistěhovaných Němců navštěvoval školu jen jeden domácí chlapec ze smíšeného manželství, kde otec byl Čech a matka Němka.

Ve školním roce 1940/41 již nebyla otevřena první třída měšťanské školy, která byla úplně zrušena koncem školního roku 1941/42. Budova měšťanské školy sloužila za útulek pro německé přistěhovalce z Bessarábie. V náhradu dostala škola místnosti v hasičském domě, kreslárna byla v sále Proskova hostince. Tento stav trval až do podzimu 1941, kdy příslušníci tábora byli rozesláni do obsazených východních oblastí.

Ke konci války všechny třídy byly soustředěny do budovy měšťanské školy, protože ze školy na náměstí zřídili Němci nemocnici pro staré, nemocné a zmrzačené lidi z Berlína. Celá budova byla znečištěna hmyzem a po osvobození musila být pracně uváděna do pořádku.

Správce německé školy a zároveň též i české obecné školy byl ustanoven Franz Michele, rodem z Moravské Třebové. V roce 1942 byl přeložen na německou hlavní školu do Kopřivnice a místo něho nastoupila z této školy učitelka F. Stepanová.

Jen malá část učitelů zůstala po celou okupaci na původních místech. Téměř všechny učitele z měšťanské školy postupně ze Štramberka přeložili. Kromě dvou učitelů přeložených do Nového Jičína byla jejich nová působišťe v okrese bíloveckém (Svinov, Poruba, Pustá Polom, Skřípov), v opavském (Slavkov) a v jednom případě (učitelka Božena Hyklová — Řeháková) Dolní Jiřetín u Mostu v Čechách.

Hned po svém příchodu zastavili Němci veškerou spolkovou činnost. Pokud to bylo možné, snažili se funkcionáři uchránit spolkový majetek. Nemohli však zabránit pozdějším citovým ztrátám. Tělovýchovná jednota Sokol utrpěla škody zejména ničením divadelních rekvizit a jeviště. Stalo se tak hlavně v době, kdy v sokolovně byli bessarabští Němci. Zcela za své vzalo pěkné loutkové divadlo. Další dvě tělocvičné jednoty Orel a DTJ si majetek z větší části uchránily včasným uschováním v domácnostech členů, případně na faře.

Značný nemovitý i movitý majetek turistů převzalo německé vedení města. Po svém se zařídili i na koupališti, otevřeném v srpnu 1938.

Dovolím si citovat ze čtyřstránkového dopisu Oldřicha Hrstky dr. Arne Novákoví (dopis je datován ve Slezské Ostravě 23. XII. 1938): „Štramberáci se drží statečně a tak, jak tvrdý a tuhý byl jejich život, tak tvrdý a tuhý je i jejich odpor...Školy jim zůstaly — učí se česky, v Sokolovně dosud sami hospodaří, na radnici je štramberský starosta, jen Trúba jim nepatří — Cmol ji předal s celým majetkem i hotovostí KČT s poznámkou, že by to bylo protizákonné nevyhovět a on jako předseda, že se nedá zavřít...“ O. Hrstka píše dále: „...pracoval jsem přes měsíc pro divizi — delimitační skupinu gen. Bartoše a ministerstvo. Bohužel — ač podařilo se nám zachránit 13 obcí českých v našem úseku, to nejdražší zůstalo tam pro budovatelské cíle Třetí říše, cementárny a Kotouč...Naději však neztrácíme — pracujeme dál, i když zeslábl optimismus, bude – li dost odvahy a síly, nevzdáme se ani do budoucna svého boje...“

K nenahraditelným ztrátám také patří zničení muzejních exponátů a archiválií. K těm, které opatrovalo městské muzeum, spolky a jednotlivci v místě, nutno připočítat i další exponáty štramberského původu uložené jinde. Zejména litujeme sbírek brněnského zemského muzea s proslulou šipeckou čelistí v mikulovském zámku a zničení sbírky štramberských zkamenělin v Mnichově. Po těchto ztrátách jedinou úplnější sbírkou štramberských zkamenělin tithonského původu, jakou již dnes by nebylo možno sestavit, má z odkazu dr. M. Remeše Karlova univerzita.

Poněvadž filmová aparatura v sokolovně zůstala a výtěžek představení sliboval zisk, dovolili si v listopadu 1938 Němci opět zahájení činnosti kina. Promítaly se německo — české filmy, které vedení kina (Jan Jurek, Vladimír Hykel, Josef Dobečka) dostávalo z Libhoště. Tam je dodával nějaký řidič, který je vozil z republiky. Peníze za vstupné odevzdával pokladník Hykel na radnici. Kromě běžné režie platily se z nich též některé větší účty investiční (např. nová velká kamna). Tímto způsobem se hrálo do června 1939 a podobně si počínali také v Libhošti a v Příboře. Při jednom promítání, když se v týdeníku objevil na plátně Hitler, nastal v sále hluk. Za trest se potom nějakou dobu nesmělo promítat.

Český hasičský sbor podle zákona neexistoval, trval však fakticky dále k plnění protipožární ochrany a protiletectvé služby. Rozhodnutím krajského hasičského vůdce Kriebla ze Šenova ze dne 23. 5. 1939 byl dosavadní výbor Sboru dobrovolných hasičů ve Štramberku suspendován a náčelníkem sboru jmenován Josef Schenk...Po dobu okupace se nekonaly žádné výroční členské schůze ani obvyklé členské schůze. Nebylo voleb funkcionářů, sbor byl veden pověřenci okupantů.

V dalších letech okupace působily dále tři dosavadní místní peněžní ústavy: štramberská záložna, spořitelna a záloženský spolek (reifeisenka) a živnostenská záložna. Zvolení činovníci vykonávali funkce stejně jako dříve, konali obvyklé porady i výroční schůze. Teprve od června 1940 ustanoveni byli z místních Němců komisaři (Vogel a Klos), kteří se podepisovali na dokladech. I potom čeští činovníci zůstávali na svých místech. V roce 1943 bylo veškeré jmění peněžních ústavů převedeno do Nového Jičína na Neutitscheiner Spaarkasse, která zřídila ve Štramberku pobočku. V určené dny do ní jezdili z Nového Jičína úřadovat zaměstnanci spořitelny.

Součástí germanizačního úsilí bylo rušení živností. Válečné poměry znemožňovaly získat pro ně německé uchazeče. Na zemědělskou půdu okupanti nesáhli, což lze vysvětlit zvláštními poměry. Pozemková držba je v místním katastru rozdrobena a kopcovitý terén s kamenitou půdou nelákal nové německé osídlence, přicházející z úrodných rovinných krajů. Zrušeno nebo uzavřeno po zatčení majitelů bylo 9 živností. Z toho 2 pekařství s obchodem, 1 řeznictví, 4 obchody (smíšené zboží i textil), 1 holičství a 1 hostinec.

Konfiskována byla celá řada rodinných domků vlastníků odsouzených pro ilegální činnost. Poněvadž zpravidla byla manželka vlastníci poloviny, nedocházelo k prodeji a vystěhování.

Jako germanizační opatření mělo působit též nucené přidělování dělníků na práci do Německa a u děvčat splnění povinného roku. Řada děvčat se musela nařízení podrobit a odjet do Německa. V jednotlivých případech se děvčatům podařilo utéci a skrývat se. Byly však vypátrány a potrestány (i s matkou) vězením.

V době, kdy se náš kraj stal bezprostředním zázemím fronty, hlavně od ledna 1945, začali se všude objevovat němečtí vojáci. Wehrmacht zabíral budovy a na silnicích projížděla neustále vojenská vozidla. Kromě motorových hodně selských vozů tažených koňmi.

Už 12. ledna 1945 bylo ve Štramberku přerušeno vyučování. V nové škole se ubytovalo nacistické vojsko a zřídilo si tam vulkanizační dílnu. Velké opravy motorových vozidel prováděli nacističtí vojáci na Proskově zahradě. Ve staré škole na náměstí byli ubytováni staří a churaví Němci, v sokolovně německé ženy. 24. ledna byl proveden soupis obyvatelstva pro evakuaci — z Čechů se nepřihlásil nikdo. V sokolovně a na Palárně nouzově bydlely evakuované ženy. V dubnu tyto budovy Němci proměnili ve skladiště užitkových věcí a vojenských potřeb. 11. dubna narychlo stěhovali vulkanizační dílnu z měšťanské školy.

Současně s těmito změnami docházelo k postupné evakuaci Němců v místě. První na řadu přišla Hitlerjugend v lázních, která odešla 19. února. 1. března odjízděly děti do 6 let s matkami. 10. března odjeli poslední civilní Němci. Ve škole na náměstí zůstali říšskoněmečtí občané, staří a churaví lidé. Přemístění byli až po osvobození do Ženkavy (17. 5.). Se svým děvčetem odjela i Ema Palatzka, manželka oberbúrgemeistra Palatzkého, ale opět se vrátila. Nadobro odjela až 28. dubna v doprovodu německých vojáků. Poslední odjezd civilních Němců se uskutečnil 10. března, 20. března odešli angličtí zajatci, kteří pracovali v cementárně a na tunelu v lomu Kotouč. 22. března byl za náletu zasažen Kotouč i cementárna, od 30. dubna se od severu ozývala prudká dělostřelba, která v dalších dnech zintenzívněla. V noci bylo vidět ohně, ve dne hustý dým, ale mezi občany byla dobrá nálada — vždyť se k nim blížila Rudá armáda, konec války byl otázkou dnů.

Části ustupující německé armády projížděly obcí od 15. — 28. dubna 1945. Ve dnech 29. 4. — 1. 5. bylo ve Štramberku plno německých vojáků. Usadili se téměř v každém domě, koně měli ve stodolách a kůlnách.

V úterý 1. května dělníci ze Štramberka do práce nenastoupili. Vyšli do ulic svátečně oblečení, v hostinci u Prosků zkoušela dechovka, zněly pochody i píseň Hej Slované...! a všude se již čekalo na osvoboditele. Od úst k ústům se šířila zpráva o povstání v Přerově.

K polednímu projely městem ustupující kolony německé vozby. Znavení koně těžce zdolávali strmou cestu na Baště. Vojáci si udiveně prohlíželi lidi a hudebníky vracející se ze zkoušky. Zřejmě tušili, že uvítání je chystáno jiné armádě, jejíž děla dnem i nocí hřměla stále blíž a blíž.

Sotva odjeli jedni němečtí vojáci, přijeli 2. května zase jiní, kteří pálili všechno, co jim překáželo v rychlém útěku. Poslední tlupy ustupovaly v noci z 5. na 6. května. Kde mohli, kradli. U Josefa Turského zastřelili ve chlévku prase, které odnesli, jinde vzali husu, která seděla na vejcích. Poslední německý tank projel večer 5. května ve 22 hodin.

Už v pátek 4. května vládu na radnici převzali Češi, spolu s Vojtěchem Michálkem se řízení obce ujímá Vladimír Hykel. Vydávají výzvu „Občanům města Štramberka“ týkající se zásobování, dodávek mléka, šetření majetku apod. Příští den, v sobotu 5. května, úzkými a klikatými uličkami Štramberka projíždějí ojedinělé povozy prchajících Němců. Do města přicházejí zprávy o rychlém postupu Rudé armády a Štramberáci netrpělivě už vyhlížejí z Bílé hory blížící se osvoboditele. Již po několik týdnů je vrcholek pozorovatelnou pro zástupy lidí ze Štramberka, a Kopřivnice. Hřmění děl a detonace je slyšet stále zřetelněji a dnes už mnozí zahlédli tanky Rudé armády směřující od Sedlnice k Novému Jičínu. Rusové se blížili. „Enem aby Rusy nezapalili,“ strachovala se jedna stařenka. „Panbu s nami!“ Cennější věci schovávali lidé do krytů.

O Štramberk se nebojovalo, Němci spěšně před příchodem Rudé armády utíkali. Kopřivnice, Štramberk i Příbor byly osvobozeny bez větších bojů a škod, poněvadž rudoarmějci svírali nacistická vojska ze dvou stran — od Sedlnice i od Frenštátu, takže jim nezbývalo dost času na ničení. 6. května padlo na Štramberk několik dělostřeleckých granátů. O jejich počtu hovoří dvě různé verze. Podle jedné padly dva na Trúbu do zdiva a do skály, jeden na Skalku, jeden na Plaňavu a jeden na Kozinu, přičemž nebyla způsobena žádná škoda. Archivní prameny pak potvrzují, že 6. května v 7 30 hod. vystřelili sovětstí dělostřelci na Štramberk tři granáty. Jeden dopadl na Kopec, druhý vrazil do lípy v zahradě Baltazara Hykla pod Kotoučem, třetí poškodil pavlač domu Metoděje Holuba na Zauličí.

Po sedmé hodině ráno 6. května 1945 se ve městě objevil první sovětský voják na koni a po něm další a další. „Rusy su tu!“ ozývalo se od úst k ústům. Lidé nedbali na nebezpečí a běželi je uvítat. Bylo pošmourné a k poledni hustě přšelo. Postup rudoarmějců byl rychlý, nepopřál nacistům uskutečnit jejich hrozby — vypálení města. U nádraží vítala sovětské hrdiny městská hudba. Hustý špalír občanů stál po obou stranách cesty. Rudoarmějci jeli k Novému Jičínu.

Ženy přinášely koše květin, podávaly vojákům kytice, zastavovaly je a častovaly, jiné přinášely zákusky. Vojáci jeli na koních, v autech, na vozech, šli pěšky a za nimi jich znovu jelo a šlo tisíce. Štramberkem jeli pomalu. Mnozí vojáci potřásali mimo-

jdoucím rukama, pohýčkávali malé děti. Na Trúbě i na jiných místech zavlály prapory. Najednou byla štramberská kapela celá pohromadě a před Proskovým hostincem vyhrávala postupujícím vojákům. K jedenácté hodině ustal pochod ruských vojáků. Mnoho jich zůstalo v obci, aby vyhledali ukryté nacisty.

Lidé se začali spontánně řadit do průvodu, který stále mohutněl a přešli s hudbou ze Zauličí až po Dolní Baštu a zpět k radnici. Tam velmi pěkně promluvil k shromážděným starosta Michálek.

Jak se objevil, lidé začali tleskat a až si zjednal ticho, nabádal lidi, aby se nenechali strhnout citem k násilí, ať si neberou na svědomí nepředložený čin a ať jsou ujištěni, že všichni budou po zásluze potrestáni. A zakončil: „Vytrpěli jsme všichni dost, chovejte se ukázněně, naposlouchali jste šest roků lidí vám nepřátelských, poslouchejte teď lidi svoje. Doufám, občané, že si moje slova vezmete k srdci a budete se v budoucnu jimi řídit“.

Je pravdou, že některým se zdála tato slova umírněna, že se některým nelíbila. Chtěli si (mnozí své osobní) účty vyřídit hned po svém. A tak někteří brali spravedlnost do svých rukou... Štramberáci si ještě ten sám den vyřizovali účty s kolaboranty (ať už domnělými nebo skutečnými). Několik jich dostalo „nepočítaných“, jako Mynář, Socha, Pospěch aj., kteří slídili, kde z okna škvíra svítí, špehovali partyzány a neštítili se pod okny poslouchat, nehraje-li rádio a zprávy z něho. Byly i případy, že dotyčná osoba se jevila jako loyální s vládnoucím režimem, ale později vyšlo najevo, že různé zprávy od Němců se prostřednictvím dotyčného dostávaly tam, kam si to Němci nepřáli. Dodnes je myslím sporný, nebo aspoň diskutabilní, případ tragického úmrtí „ajznboňáka“ Sochy z května 1945. Je toho daleko víc, co by potřebovalo objasnit a uvést na správnou míru.

Kratičká slavnost byla zakončena hymnami. „...Lidé zpívali s obnaženými hlavami národní hymnu, i ten potlučený Mynář zpíval, pak se lidé objímali radostí, že ten nenáviděný nacismus čert sebral a mohou žít bez strachu z gestapa...“

Odpoledne byl ve tři hodiny na náměstí slavnostní koncert. K shromážděným občanům a rudoarmějcům promluvil ruský ředitel školy Josef Škrda. Jeden z přítomných důstojníků za přivítání poděkoval. Někteří vojáci tančili kozáčka.

Městská kapela se odebrala od nádraží na Kozinu a zahrála u nejvíce za okupace pronásledovaných rodin. Lidé vytáhli z domu nacistického přísluhovače a natloukli mu. Přísluhovače pak odvedl sovětský voják.

Uvítání Rudé armády bylo srdečné a provázeno bylo dojemnými scénami. Tak např. matka popraveného Karla Jaška se s vnučkou postavila na rozcestí před domem čp. 483. V ruce držela obrazy Stalina a Beneše. Lidé kolem provolávali slávu Rudé armádě. Tu přistoupil k hloučku jeden starší rudoarmějec, oba obrazy políbil a pokračoval v cestě.

Ve Štramberku se ozýval jásot, ale u Rybího a k Novému Jičínu se již střílelo. Nacisté měli obsazeny libotínské a rybské vrchy. Z občanů byl na libotínských pasekách zastřelen František Halamík z čp. 317, u sv. Kateřiny padli dva sovětsí vojáci.

Ruští vojáci přišli do Štramberka od Kopřivnice, část po silnici, část obešla Bílou horu a přes Bělou postupovala dále. Němci ustupovali přes Rybí k Novému Jičínu a týmž směrem postupovala Rudá armáda.

Na poli u lesní správy postavily jednotky Rudé armády kašuše a střílely na Nový Jičín. Zasáhly Bóhmovu továrnu, od střely chytla také stodola v Rybím. Zátarasy u Palárny a na Baště, které Němci vybuodovali, nebyly nic platné.

Ve Štramberku tábořili ruští vojáci ještě několik dní, v nové škole měli lazaret.

8. května byli pohřbeni s vojenskými poctami na hřbitově ve Štramberku dva padlí rudoarmějci, kteří ve Štramberku zemřeli 7. května po těžkém zranění. Byli to seržant Roman Vasilij Petrovič, narozený roku 1922 a rudoarmějce Maxim Nikolajevič Gašev, ročník 1909. Zároveň byl pohřben padlý štramberský občan František Halamík, který s rudoarmějci pátral po ukrytých Němcích v Libotíně.

Na hřbitově u sv. Kateřiny byli pochováni dva příslušníci wehrmachtu, kteří ne-daleko kostelíka při vyčišřovacích akcích padli. Byli to svobodník Karl Geisenhof, 3 Rs. Lds. Scht Bt. 14 a vojín Richard Motz, člen Verein Moemensianer (E. V.) München.

Pozůstatky rudoarmějců byly 19. února 1946 exhumovány a převezeny na vojenský hřbitov do Frýdku.

Na čřvrtek 10. května 1945 připadl svátek Nanebevstoupení Páně — štramberská pouť. Byl krásný, májový den. Ve 14 hod. vyšel z kostela průvod ke sv. Kříži a k pomníku sv. Václava na starobylém Kotouči. Více než 3 000 lidí přišlo vzdát hold a díky svému ochránci. Mohutně zněl svatováclavský chorál, u mnohých bylo vidět slzy vděčnosti a díků...

Na závěr je třeba připomenout, že za své podlé jednání v době okupace neušli zaslouženému trestu Miroslav Žáček, který byl odsouzen a popraven v Uherském Hradišti, a Miroslav Jašek, jenž byl popraven v Ostravě. U soudu bylo přítomno 120 Štramberáků. Jeho bratr Evžen byl odsouzen na 20 let žaláře. V Novém Jičíně byl odsouzen a tamtéž popraven Vladimír Hoffmann. Do Štramberka byl také přiveden německý četník Rabl, který byl za okupace postrachem občanů. Tito udavači a konfidenti měli na svědomí mnoho desítek (nejen) štramberských občanů.

NADUČITEL JOSEF PAVELKA

Josef Adamec

Spousta lidí přejde na štramberském hřbitově kolem opuštěného hrobu s uraženým sloupem na pomníku. Stručný nápis na pomníku prozradí, že zde spí svůj věčný sen *nadučitel Josef Pavelka* a životní data 1845—1908.

Z dnešních návštěvníků hřbitova už nikdo nezodpoví otázku: Kdo to byl? Vždyť zde odpočívá už skoro celé století! V roce, kdy zemřel začala ve Štamberku stavba školy a vzpomínalo se šedesáté výročí panování předposledního císaře Františka Josefa I.

Kdo to byl, vždyť ve štramberské škole neučil, není uveden ve štramberské školní kronice a přece odpočívá na štramberském hřbitově? Odpověď dala školní kronika, ale ze Závěšic. „...*Po třiatřicetiletém zdárném působení zemřel roku 1869 nadučitel Josef Marek...o uprázdněné místo se ucházeli: Teofil Foukala, učitel z Hůrky a Josef Pavelka, podučitel z Kopřivnice.*

Josef Pavelka byl zastupitelstvem obce v sezení konaném dne 27. 12. 1869 jakožto učitel v Závěšicích jednohlasně zvolen, k potvrzení prezentován a následkem toho dekretem vydaným vysoko císařsko — královským místodržitelstvím v Brně dne 10. ledna 1870 jakožto učitel v Závěšicích s ročním služným 210 zlatých rakouské měny ustanoven...“

Josef Pavelka přesídlil do Závěšic 1. února 1870 a zdejší občané mu přijeli vstříc až do Kopřivnice. Při vstupu do školní budovy jej uvítalo obecní zastupitelstvo a P. František Klos, kooperátor ze Štamberka.

Zařízení školní budovy bylo strašné, podlaha ve třídě i v bytě úplně prohnílá, trámký u lavic prohnílé, při zatopení v kamnech bylo nutné otevírat okna, aby se dým z kamen ze třídy odstranil. Kuchyně bez sporáku, škola bez vyučovacích pomůcek...Až roku 1872 došlo k nápravě: postavena nová kamna ve třídě i v kuchyni, došlo i k zakoupení nových obrazů pro vyučování.

Kdo byl Josef Pavelka, odkud pocházel?

*4/9 1810 se ve Štamberku ženil: Pavelka Václav, soukeník čp. 325, katolík, svobodný, 21 let
Nevěsta: Marianna, dcera Václava Gõriga, vrchního šenkýře čp. 311, katolička, svobodná, 21 let.(Václav Gõrig pocházel z Mořkova)*

Nejsou ještě dohledáni všichni jejich potomci ani předkové, ale dosud nejstarší nalezený zápis o Pavelkovi ve Štamberku je v matrice narozených z roku 1691. Ale vrátíme se k našim novomanželům z roku 1810. Dne 8. února 1818 se jim v čp. 325 narodil syn Josef, o dva roky později Václav. Určitě měli víc dětí, před tímto datem i později, ale pro náš příběh je zajímavý syn Josef.

Další zajímavý doklad je z roku 1861:

Při soupisu obyvatel v r. 1861 je u čp. 169 zapsán:

<i>Pavelka Josef</i>	* 8/2 1818, majitel domu, horník
<i>manželka Anna</i>	* 1/7 1819, dc. Matouše Hanzelky, tkalce č. 169 a Barbory dc. Pavla Hanzelky, tkalce (Pavelka Jos. se „přiznil“ k Hanzelkům)
<i>děti: Anna</i>	* 2/3 1840
<i>Josef</i>	* 20/8 1845
<i>Jan</i>	* 24/3 1849
<i>Susana</i>	* 2/4 1853 (ostatní děti zemřely v útlém věku)

A právě druhý zde jmenovaný, syn Josef, se stal učitelem a po počátečním podučitelování v Kopřivnici více než 38 let působil v Závěšicích. Aktivně usiloval o zvelebování silně zanedbané školy, zasadil se o pravidelnou školní docházku, získal si v obci velké zásluhy nejen jako nadučitel. Mimo jiné patřil i mezi první iniciátory myšlenky vzniku hasičského sboru v Závěšicích, k jehož založení došlo v roce 1894.

Josef Pavelka zemřel po krátké nemoci 28. listopadu 1908. Jeho tělesné pozůstatky byly uloženy za velké účasti lidu k věčnému odpočinku na hřbitově ve Štamberku. Pohřbu se zúčastnili i chovanci IV. ročníku učitelského ústavu v Příboře, kteří za řízení učitele hudby p. Schäfra zapěli nádherné pohřební sbory a tím přispěli k slavnému rozloučení s oblíbeným kantorem.

V závěšické kronice, sepsané také Štamberákem, řídicím učitelem Bohuslavem Raškou, který nastoupil po zemřelém Josefu Pavelkovi, se ještě dočteme, že „...jednota pro postavení kostela zakoupila pozemek vedle školy od dědiců zemřelého nadučitele Pavelky (dnešní místo, na kterém kostel stojí) za 1 000 korun... Jak se později ukázalo, byl to výborný počín, neb krásnější místo v celé obci není...“

Josef Pavelka i po smrti prokázal Závěšicím dobrou službu a svou celoživotní záslužnou práci svému rodnému Štamberku ostudu určitě neudělal. Čest jeho světlé památce!

PRAMENY:

Štamberké matriky narozených, oddaných, zemřelých. ZA Opava.

Kronika závěšické školy. SOKA Nový Jičín.

Kronika Závěšic.

„100 let hasičského sboru v Závěšicích“. Brožuru vydal SDH v Závěšicích v r.1994.

Děkuji i Mgr. Lubomíru Buskovi ze Závěšic za cenné informace.

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ

8. – 16. září 2007

Národní téma letošního ročníku: Památky, řemesla a lidová kultura

ŠTRAMBERK – MĚSTSKÁ PAMÁTKOVÁ REZERVACE

Dr. Milada Nováková a Dr. Eva Šamánková

(...) A tak roku 1586 přišli císařští komisaři do Nového Jičína, aby řešili starý spor o prodej piva; rozhodli ho ve prospěch Štramberských. Ačkoli nám chybějí další listiny, které by daly hlouběji nahlédnout do dalších styků obou měst, zdá se, že se vztahy mezi sousedy ani později nezlepšily a hospodářská konkurence vedla k novým neshodám. V roce 1613 došlo tak za účasti královských úředníků v Novém Jičíně k nové dohodě, která měla nadále zaručit klidné soužití obou protivníků. Podle ní měli Novojičínští respektovat stará práva zaručená Štramberku listinou z roku 1359 i starat se o udržování hradu, a Štramberští měli opět dbát na to, aby při stavbě mlýnů a náhonů nepoškozovali novojičínské rybníky, hlavně však neměli o své vůli zakládat nové cechy. Z této zmínky se po prvé dovidáme o štramberské výrobě vápna i cechovní organizaci štramberských řemesel, která však nejsou vyjmenována. A tak z mála zachovaných listin víme jen o cechu tkalců, který se roku 1612 ustavil podle stanov cechu novojičínského; dá se tedy soudit, že již před třicetiletou válkou byly ve Štramberku položeny základy k pozdější rozsáhlé výrobě pláten a sukna.

V době, kdy městečko Štramberk vedlo tak úporný boj se svou novojičínskou vrchností, proměňovaly se nedaleké beskydské lesy, v nichž se doposavad těžilo především dřevo. Od konce 15. století oživily i tyto rozsáhlé »hory« novým pasteveckým obyvatelstvem, které vrchnosti povolávaly z bývalých Uher a Malopolska, aby kolonisovaly pustá úbočí a hole, takže do druhé poloviny 16. století vzniklo tu souvislé valašské osídlení, později posilované i místním obyvatelstvem. Po středověké kolonizaci 13. století, která byla hlavně zemědělská, a proto se omezovala převážně na přístupnější nížiny, využívala tato druhá kolonizace především lesů a rozsáhlých pastvin. Vyrůstaly zde salaše a pásala se stáda dobytka, jehož chovu valaši dobře rozuměli. Proto je šlechta volala na své statky, povolovala jim mnohé výhody a trpěla jim i určitou samosprávu, reprezentovanou fojty — valašskými vojvody. První zmínku o tomto úřadě známe z roku 1567, z Kozlovic; později se stával dědičným a měnil se ovšem v dozorčí orgán feudální vrchnosti. Přesto však závislost valachů na ní byla mnohem volnější — k jejich privilegiím patřilo i právo nosit zbraň — než u ostatních poddaných. Je ovšem pochopitelné, že poměrně brzy došlo k míšení nových kolonistů s původním obyvatelstvem. Od poloviny 16. století usazovali se valaši i na pokrajích zemědělských vesnic, po případě je sami zakládali. Naproti tomu se přebýtek zemědělského obyvatelstva podílel také na výnosném pastevníctví, jak o tom svědčí řada platů za užívání pasek. Přistěhovalci tak pomalu splynuli s místním obyvatelstvem a jméno „valach“, označující původně zaměstnání, přeneslo se na všechny lid usedlý na valašských horách.

Dobytkářství, které valaši v tak velkém rozsahu provozovali, bylo spojeno s celou řadou dalších řemesel, mlékařstvím, výrobou sýra, zpracováním stěv, koželužstvím a tkalcovstvím. Tím ovšem zasahovalo do privilegií cechu v podhorských městech; jak ukázaly podrobnější práce o těšínském panství, bránily vrchnosti v tomto případě městskou výrobu proti konkurenci valachů. V roce 1547 se ohradil cech ševcovský v Těšíně, Fryštátě a Frýdku proti prodeji valachy po domácku vyděláných kůží, roku 1543 se těšínský soukeníci bránili prodeji valašských houní. Těmito zásahy docházelo pak na panstvích — a podobně tomu bylo i na Štramberku — k zajímavé dělbě práce mezi městečkem a valachy, při níž byla jejich účast na výrobě sukna upravena tak, že se stávali pouhými dodavateli suroviny, kterou pak po domácku zpracovávaly městské cechy. Tento styk znamenal ovšem obohacení hospodářského života města, které mělo vliv i na růst jeho obyvatelstva: ve Štramberku se to projevilo tím, že zastavení překročilo městské hradby a podél starých cest vyrostlo nové předměstí.

O jeho vzniku se dovídáme ponejprv z pamětního listu, který vložili Štramberští do nové makovice farního kostela opravovaného v letech 1611 a 1614. Kromě jmen evangelického faráře, purkmistra i městské rady najdeme zde jména všech hospodářů, z jejichž výčtu se dovídáme, že mimo kostel, faru a školu bylo v hradbách na třicet domů a na předměstí devatenáct. Podle jmen jejich majitelů zjistil v 19. století městský gruntovní Jan Žerdík ze starých pozemkových knih několik popisných čísel oněch původních předměstských stavení: byla to dnešní čp.: 110, 119, 327, 123, 197, 127, 131, 138, 139, 189, 192, 193, 246, 249. V lánském rejstříku z roku 1656 je ve Štramberku uvedeno usedlých hospodářů dvanáct, řemeslníků a domkářů čtyřicet jeden, ovšem bez rozdělení na vnitřní město a předměstí; je však vidět, že domků i po třicetileté válce spíše přibýlo, a jen o dvou staveních je zaznamenáno, že zanikla z chudoby.

ŠENKOVNÍ MĚŠTANÉ VE ŠTRAMBERKU

Cyril Hykel

(...) O svém hospodářství vedli přesné účty, které nazývali počty. Z nich se dovídáme různé zajímavé věci.

Tak na příklad o řemeslnících ve Štramberku. V roce 1797 byl zde bednářem Josef Jurák a po něm jeho syn Pavel Jurák. Od roku 1813 Šimon Roska z čísla 30. V roce 1783 je tesařským mistrem Ondřej Hruškovský a od roku 1796 tesař Jan Hof a později Ignác Hof. Stolařem je v roce 1788 Martin Jiříček, hrnčířem Augustin Hykel z č. 8, mydlářem roku 1813 Josef Najvar. Kovář se připomíná teprve v roce 1822. Je jím Hubeňák a od roku 1833 Mates Nenička. Před tím prováděli opravy kovář rybský a kopřivnický. V roce 1832 dávali nový štít na pivovar. Byly na něm 3 figury a nápis. Maloval jej Antonín Bajer.

V roce 1802 pořídili šenkovní měšťané nové „podnebí“, tj. nebesa. Rok předtím je dali zhotovit šenkovní občané přiborští a tu naši nemohli zůstat za nimi. Dali za ně 140 zl. 43 kr. Byla z modrého damašku, který koupili u žida ve Sviadnově a vybíral jej přiborský krejčí Bajer. Též ostatní potřeby jako šňůry a niti kupovali v Jičíně u žida. Hůlky na nesení podnebí „š t a f i r o v a l“ libhošťský kantor za 14 zlatých. Šenkovní měšťané, kteří chodili k němu dohlížet, jak je s prací daleko, dostávali za cestu do Libhoště 20 kr., a tu se toho muselo využít. Byli u něho šestkrát.

Tyto počty nám však také prozrazují, že šenkovní měšťané měli ještě jiné vedlejší příjmy. Bylo to pítí po celý rok, a to zdarma. Pilo se při každém šenkovním shromáždění a těch bylo několik do roka. Někdy se platilo za pítí až 4 rýnské, za něž bylo přes 40 mázů piva, takže na jednoho měšťana připadalo přes 4 litry piva. Počastné bylo při každé licitaci, při podpisování nájemních smluv, při přijímání nového měšťana, při pokutách a při čtvrtletních splátkách na nájem z palírny a z pivovaru. Když byl zvolen nový hospodář, tu se k němu přenášela měšťanská pokladnice s velkou slávou. Při tom se nejen pilo, ale kupovaly se herynky a tvarůžky. Tak v roce 1812 se projedlo a propilo 12 zlatých.

Avšak nejen sobě, ale i řemeslníkům a nádeníkům, kteří pracovali v pivovare a na palírně, dopřáli šenkovní dostatek dobrého trunku. Tak např. v roce 1788/89 dali dělat do pivovaru novou kád'. Nejprve počastovali bednáře a pak se kád' měřila vodou, má-li správný obsah. Jak veliký obsah měla, v účtech nestojí, ale co to měření stálo, se dozvídáme: Františku Hanzelkovi, který vodu vozil, dáno 39 kr. a Jurovi Proškoví, co nalíval, 12 kr. Práce tedy stála 51 krejcarů. Dále se pak uvádí: Jozefovi Hyklovi zaplaceno za pivo, jak se kád' měřila, 40 kr. Pouze o 11 kr. méně, než za práci. Za to se koupilo tehdy 10 mázů piva, tj. 13 a půl l. (...)

POHÁDKY A POVĚSTI ZE ŠTRAMBERKA

O DRVAŘOVI A JEHO HLOUPÉ ŽENĚ

Byl jeden drvař a ten chodil do lesa na pně. Jedenkrát, když kopal peň, vykopal kotel peněz. Zaradoval se, nechal kopání a chystal se udělat pořádek s těmi nalezenými penězi. Na kotel naložil pnů a šel domů pro krávy, že to jako odveze.

Doma měl robu, která byla všetečná a klevetná, a když pámbů rozdával chytrost, přišla poslední, a tak na ni té chytrosti hodně nezbylo. Drvař si všecko nachystal: za-práhl krávy, na vůz dal putnu hnojůvky i s těmi většími kousky a velkou chvojínu. No a jeli do lesa.

Roba šla napřed s kravami a on šel vzadu u vozu. Namočil tu chvojínu a co chvíli šup, šup na ženu. A když se to několikrát opakovalo, pravila ona:

„Co to dnes jenom je? Vždyť to nikdy nebyvalo, aby déšť smrděl.“

On nepravil nic, ale za chvíli zas namočil chvojínu a šup, šup na ni i s těmi většími kousky z hnojůvky. A ona zase:

„Co se to dnes jenom děje? Smradlavý déšť prší a přitom padají i smradlavé borové šišky!“

A on zase nic a jeli. V lese naložili kotel s pokladem na spodek vozu, na něj dali pně a jeli domů. Přijeli do dědiny, v hospodě byl křik a hlomoz. Ona pravila:

„Co se to v té hospodě děje? Půjdeme se tam podívat.“

On na to:

„Buď tu u krav, já se tam podívám sám.“

Když se vrátil, ptala se ho, co je v té hospodě.

„Mlátí tam soudce z města. Jeďme raději domů, ať do něčeho nepřejdeme,“ pravil on. A jeli domů.

Teď se jim vedlo dobře, když bylo tolik peněz. Opravili chalupu, přikoupili pole i dobytka. Ale jejich souseďka jim to záviděla, a když byla drvařka sama doma, přišla k ní a při řeči se najednou ptala: „Poslyš, jak to přijde, že se tak rozmáháte? Dříve jste jen tak živořili a teď pořád cosi přikupujete.“

„Vykopali jsme poklad, celý kotel peněz,“ pravila drvařka. A ta souseďka pravila, že to tak nenechá, že to oznámí, když ten nález nepřihlásili. A udala je soudu.

A tak drvař se ženou byli voláni k soudu, že nepřihlásili ten nalezený poklad. Soudce se ptal nejprve drvaře, kdy ho našli. Ten to ale zapřel, a že nic nenašli. Teď se ptal soudce jeho ženy, v kterém čase to mohlo být, když ten kotel našli. A ona pravila:

„To je už dávno. Už si ani pomalu nevzpomenu, kdy to bylo. Ale povím tolik, co vím: to bylo tehdy, kdy ten smradlavý déšť přšel a kdy padalo tolik smradlavých borových šišek.“

Soudce se s ní dohadoval, že takový déšť nikdy nebyl, a když se nemohli dohodnout, praví ona:

„Už jsem si vzpomněla! To bylo také v ten den, kdy vás u nás v hospodě mlátili.“

Soudce na to:

„Zatrapená robo, vždyť já jsem u vás ještě nikdy nebyl. Jak mě mohli mlátit?“

Ale ona pořád tvrdila to svoje. Soudce se dopálil, robu uznal za blázna a bylo po soudě. A peníze jim zůstaly.

JAK SI ŠEVCI POMOHLI OD MŮRY

Povídá se, že se můra dovedla protáhnout i klíčovou dírkou a přes skuliny ve starých oknech. To všechno lidé zacpávali hadrami. Můra se proměnila ve stéblo slámy, protáhla se do světnice, tam se zase proměnila v můru a dusila a dusila.

U jednoho ševcovského mistra byli dva učni a jeden tovaryš. Jeden učeň byl kluk tlustý a červený, ale po čase začal hubnout, třebaže se pořád cpal. Už to bylo i mistrovi nápadné, co tomu učni je? Ptali se ho a on jim pravil, že v noci nemůže dýchat, že ho cosi pořád dusí.

Oba učni a tovaryš spali na peci. Tovaryš řekl večer tomu učňovi, ať si lehne na jeho místo a on že si lehne na jeho. Udělali to tak a ráno se tovaryš ptal kluka:

„Jakpak se ti spalo dnes v noci?“

Učeň pravil, že ho to i tam dusilo. Ta můra si ho našla.

Příští noc spal učeň zase na svém místě. Tovaryš byl ale vzhůru, musel dodělávat jakousi nutnou práci. Seděl na verpánku u okna a spravoval boty. Když bylo k půlnoci, přichodila na něho dřímota. Nechal na chvíli práce a zadíval se do okna, a vtom vidí: skulinou pod oknem se protahuje stéblo slámy a leze pořád dál a dál. Tady tě mám! řekl si tovaryš, a jak měl v ruce šídlo, píchl do toho stébla. Šídlo nechal zapíchnuté a šel spát.

Na druhý den ráno vyšli domácí ven a uviděli na plotě připíchnutou bábu za sukni. Hned poznali, že to byla můra, která chodila dusit učně. Mistr se té báby zeptal:

„Co tu děláš tak skoro ráno?“

Ona pravila, že neví, jak se to mohlo stát. „Šla jsem a šla a najednou jsem se chytla sukni za plot.“

Mistr s tovaryšem vzali potěhy a bábu zmydlili. Potom teprve jí mistr sundal sukni s plotu a řekl jí, ať už se tam víc neukazuje. Bába dala vkvity a víckrát dusit nepřišla. A víte, že ten kluk byl za čas zas pěkně tlustý a červený?

UDŘÍMANÝ JAN

Byl jeden Jan, říkali mu hloupý. On ale hloupý nebyl — oni ho hloupým dělali, protože při všem dřímал. Matka si s ním už nevěděla rady. Měla bratra kovářem, a tak přivedla Jana k němu, aby ho vyučil. Ale hned bratrovi říkala:

„Jestli z něho něco bude, nevim. Při všem, při každé práci, hned dřímá a spí.“

Ten kovář, jako jeho strýc, pravil:

„Jenom ho tu nechej, silný je dost. Nejprve může tahat měchy a za čas uvidíme, co z něho bude.“

Janovi se to při těch měchách líbilo, dobře se mu u nich dřímalo. Ale strýc ho brzy začal honit do práce a Jan se musel učit kovářskému řemeslu. A když ho strýc pořád honil, bral se k tomu kupodivu šikovně. Za nějakou dobu ho mohl nechat samého v kovárně, musel-li někam odejít.

Jednou byl Jan též v kovárně sám. Přišel sedlák, aby mu naostřil radlici. Pravil Janovi:

„Synku, mám bobu asi devět měřic, a když mi tu radlici dobře naostříš, dám ti ho celý misek.“

Jan při kovadlině skákal radostí, protože měl bob hrozně rád, a tak naostřil radlici, že byla jako břitva. A sedlák mu opravdu dal celý misek toho bobu.

Ale selka, žena toho sedláka, byla lakomá. Hubovala muže, že za tak málo práce dal tolik bobu. Sebrala sekyrku a šla k Janovi, aby jí sekyrku spravil tak, že porube chvojí na omáčku. Že to je ještě za ten misek bobu. Jan vzal sekyrku a mlátil perlí-

kem po ostrí, že bylo za chvíli jako deska. Hřebíky by s ní mohl přitloukat. Donesl jí selce, ale ta začala nadávat, že jí sekyrku zkazil. Jan neřekl slova, dal na klatek trochu chvojí a mlátil sekyrkou po tom chvojí, až z něho byla za chvíli omáčka. Teď pravil selce:

„Z chvojí je omáčka. Máte sekyrku, jak jste chtěla.“ A odešel.

Podruhé byl zase v kovárně sám. Přijel kočí s knížetem v kočáře, a ten kníže na Jana, ať mu okuje koně po nové módě, že po staré nechce. Jan že to udělá, a tak kníže vystoupil z kočáru a s kočím někam odešli. Jan nachystal podkovy a kul po nové módě: přibíl podkovy naruby. Když se kníže vrátil, bylo všechno hotovo. Zeptal se Jana, co za to chce.

„Nic,“ pravil Jan a kníže odjel.

Když se Jan vyučil, pravil kovářovi;

„Strýčku, já bych rád do světa na vandr, ať něco zkusím.“

Tetina mu napekla buchty, dala mu nějaké peníze a tak Jana vypravila do světa na vandr.

Jan nepospíchal. Nebylo ještě ani poledne, přišel do hospody, pojedl buchty a prosil hostinského o nocleh. Hosté v hospodě se divili:

„Člověče, vždyť slunce ještě nedošlo na sám vrch a vy chcete nocleh!“

Hospodský Jana znal — též mu kul koně — a věděl, že rád spí.

„Janku, zajdi do stodoly, shod' si tam ze dvě otýpky slámy a dej si je do kůlny,“ a dal mu ještě deku na přikrytí. Jan v kůlně roztrépal slámu z jedné otýpky, druhou si dal pod hlavu, přikryl se dekou a hned spal. A chrněl a chrněl ve spaní.

Přijeli na dvůr do hospody dva formani. Jeden se žebříňákem a druhý vezl prázdné bečky do pivovaru. Slyšeli z kůlny chrápání a ptali se v hospodě, co je to tam za chlapa, který v kůlně chrápe. Hospodský pravil:

„To je udřímaný Jan.“

Ti formani se domluvili, že odbednují jednu velkou bečku, Jana do ní strčí, ať si tam spí. Udělali tak. Bečku s Janem zase zabetnovali a dali na vůz, a Jan o ničem nevěděl. Spal jako zabítý.

Přijeli do lesa. Bylo to tam do kopečka, a jak vyjžděli, bečka s Janem se skulila z vozu a oni o tom nevěděli. Ale Jan v bečce spal a spal. V noci přišli vlci a milou bečku začali nejprve očichávat, potom ji kouleli a nakonec jeden vlk strčil ocas do díry v bečce. Jana to zašimralo, obudil se a lap ten ocas oběma rukama! A držel a držel. Vlk se polekal a začal s tou bečkou běhat po lese. Bečka lítala od jedle k jedli, až se rozbila a ocas se vlkovi urval.

Vlk bez ocasu utekl a Jan si pravil:

„To jsem rád, že mám aspoň ocas z vlka“ a šel dál tím lesem.

Přišel ke třem chalupám. Vejde do první, ta prázdná. Vleze do druhé a tam na stole jídla jako na hostinu. Tu musí zůstat, tu je co jíst, řekl si a zůstal tam také na noc. Na druhý den šel do té třetí chalupy. Nahlédne do jizby a tam sedí čtyři chlapi za stolem, jako by hráli v karty. Vejde dovnitř, drbne do jednoho, ten nic, drbne do druhého, třetího a čtvrtého — a žádný nic. Chlapi byli mrtví. Podívá se na stůl — a tam leželo psaní. A bylo v něm napsáno, aby ten, který tu přijde, pochoval ty čtyři mrtvé. A bylo tam taky napsáno, jak a kde je má pochovat. V koutě byla lopata a motyka. Jan si řekl:

„Dnes s tím nebudu nic dělat. Na to se musím nejprve vyspat.“

Když tu nebylo jídlo, lehl si a hned usnul. Ráno vstal a dal se do práce. Nejprve vykopal velkou jámu, byla na čtyři chlapy. To bylo, panečku, hlíny! Potom nosil jed-

noho po druhém a pochovával je tak, jak to bylo v tom psaní. Na dno díry položil prvního na hřbet, aby hleděl nahoru. Na něj položil druhého, ale do kříže, a zas hřbetem dolů. Třetího položil nad toho prvního, ale hřbetem vzhůru, aby ležel nad prvním a hleděl na něho. Čtvrtého zase do kříže nad druhého hřbetem vzhůru, aby hleděl na toho druhého. Potom uťal jedličku a dal ji napříč nad ně. Na ni dal jehličí a teprve potom hlínu. Když byl hotov, vrátil se do chalupy. U dveří na hřebíku visel čagan, klobouk a kabela. To si měl vzít podle toho psaní za odměnu. Vzal si ty věci a šel do druhé chalupy. Bylo už k večeru. Vešel tam a na stole zase jako včera plno jídla. Čekal, že někdo přijde. Ale když nikdo nepřichodil, pojedl, lehl na lavici — a už spal.

Ráno dojedl, co zbylo na stole, a šel do té první chalupy. V chalupě nikdo nebyl, za chalupou však byla kůlna. Šel se do ní podívat — a tam kůň. Sebral koně, nasedl a jel. Teď mu to rychleji ubývalo! Přijel k jedné hospodě. Dal koně na dvůr a šel do hospody. Bylo už k poledni a měl hlad, a tak si poručil jídlo a též něco k pití. Když pojedl, vzal čagan, dal na něj klobouk a pravil hospodskému:

„Pane hospodský, už mám zaplacen, že ano?“

A pořád točil kloboukem. A ten hospodský, jak kdyby byl očarovaný, musel říci:

„Ano, ano, máte zaplacen.“

Jan chtěl odejít, ale vtom se v hospodě strhla rvačka. Jan rychle odcházel a už otvíral dveře, když přiletěla sklenice a prásk ho po hlavě! Jana to dožralo, zaklepal na kabelu a prý:

„Šup, šup, všeci do kabele!“

A všichni z té hospody, i hospodský, naskákali do ní. Jan položil kabelu na zem a poručil:

„Čagane, látej!“

A čagan látal a ti v kabele řvali. Potom je Jan z kabely pustil, sedl na koně a jel domů.

Nejprve se zastavil u tety kovářky. Ta, když ho shlédla, volala:

„Janičku, Janičku, kdes byl tak dlouho? Celý rok jsi byl pryč.“

„Jak to rok, vždyť je to ani ne týden, co jsem odešel,“ pravil Jan.

„Rok, celý rok! A co se toho za ten rok stalo! Nejprve umřela tvoje mamka a za půl roku po ní umřel tvůj strýc kovář. A kníže se po tobě celý rok poptává,“ pravila teta.

„A co ten po mně chce?“ ptal se Jan.

A tetina pravila:

„Prý jsi mu zkazil koně, když jsi mu je kul. Podkovy jsi jim přibil naopak a žádný jim je nedovede strhnout.“

A Jan zase na to:

„Tetino, koval jsem tak, jak si poručil: chtěl po nové módě, a tak jsem je též podle toho přibil.“

Když se kníže dověděl, že je Jan už doma, přivedl ty koně, ať jim strhne podkovy a okuje je po staré módě, Jan podkovy strhl a okul je po staré módě. Kníže se ptal, co to stojí. Jan pravil:

„Po nové módě to nestálo nic, ale po staré to stojí tři dukáty.“

„Ty zloději,“ zlobil se kníže, ale zaplatil.

A co bylo dále s Janem? Čechmant ví. Myslím, že se chytil kovářské, prý mu dobře šlo řemeslo. Možná že se také oženil. A kuje, jak si kdo poručí: po staré módě i po nové módě.

SILÁCI DOBEČCI

V Dolní ulici býval Josef Dobečka. Dělal v Novém Jičíně soukeníka a byl velký silák. Jednou ve zlosti ulomil rukou kraj dubové tabule.

V továrně v Jičíně kdysi zaváděli strojní zařízení a čtyři chlapi nesli nahoru do prvého patra železné kolo. Dobečka šel právě okolo a začal se smát, že jsou čtyři a nemohou s takovým kolečkem pohnout a že to může vynést jeden pevný chlap. Oni hned na něho, ať to vynese, že mu to dobře oplatí. Dobečka popadl kolo, sám si ho dal na plece za hlavu a nesl je po schodech nahoru. Kolo donesl na místo, ale tam mu museli pomoci je z ramen složit.

A jeho staříček i otec byli ještě silnější. Jednou Josef cosi provedl a otec ho přivítal: „Synku, nemysli si, že jsi jenom ty silný!“ a lap ho jednou rukou pod ramenem, vyzdvihl ho a donesl v té jedné ruce až na konec jizby. A jizbu měli pořádně velkou! Však prý potom měl Josef ruku pod ramenem celou oteklou a černou.

Povím vám ještě jednu o Dobečkovi, ale o tom starém, o dědovi. Šel jednou do Nového Jičína na pohanskou kaši — jako pro pohanku. Došel na trh a hledal, kde je pohanka. Byl tam kupec a měl jí velké měchy. Dobečka se ptal na cenu — co prý stojí měřice? Kupec mu řekl, že tři rýnské. Dobečka praví:

„Proboha, taková drahota, tolik peněz za to chcete, a já to unesu pod paží!“

Prodavač na to:

„Poslyšte, jestli to všecko najednou unesete, dám vám to zadarmo.“

„A myslíte to doopravdy?“ ptal se pro jistotu Dobečka.

„Už jsem řekl,“ pravil prodavač.

Dobečka už neodpověděl, ale chytil jeden pytel, hodil ho přes rameno, potom popadl druhý a mrsk s ním pod paží, ten třetí vzal také pod paží — a šel. Tu se dal prodavač do křiku:

„Propánakrále, nedělejte ze mne žebráka! Vždyť já jsem tu kaši musel koupit!“

Dobečka ty pytle zase shodil, dal je na své místo, a:

„Žebrák z vás neudělám. Ale podruhé buďte opatrnější na řeč! Nevíte, na koho treťíte.“

Prodavač mu dal potom celou měrku té pohanky zadarmo.

TŘI PLÁTENÍCI NA TĚŠÍNSKU

Jednou byli od nás tři pláteníci kdesi na Těšínsku kupovat len. Bylo to právě na Tři krále. Přišli tam brzy dopoledne, a tak šli do kostela. Postavili se hned pod kazatelnicí.

První bylo kázání. Na kazatelnicí stál farář a začal kázat, jak Kašpar, Melichar a Baltazar šli za betlémskou hvězdou, až přišli do Jeruzaléma, a král Herodes se jich ptal:

„Ptám se vás, vy tři muži, odkud jste a proč jste sem přišli?“ a podíval se dolů, jako na lidi. Naši Štramberáci zaslechli už jen poslední slova a mysleli, že farář hledí na ně, a bylo jim úzko. Hleděli do země, ani si netroufli zvednout oči.

A vtom podruhé a silnějším hlasem začal farář:

„Ptám se vás podruhé, vy tři cizí muži, odkud jste přišli a proč jste přišli?“

A zas se chvilku díval dolů na lid. Tři pláteníci se začali třást strachem.

A když farář zakřičel zase to samé, tu jeden Štramberák to už nevydržel a pravil:

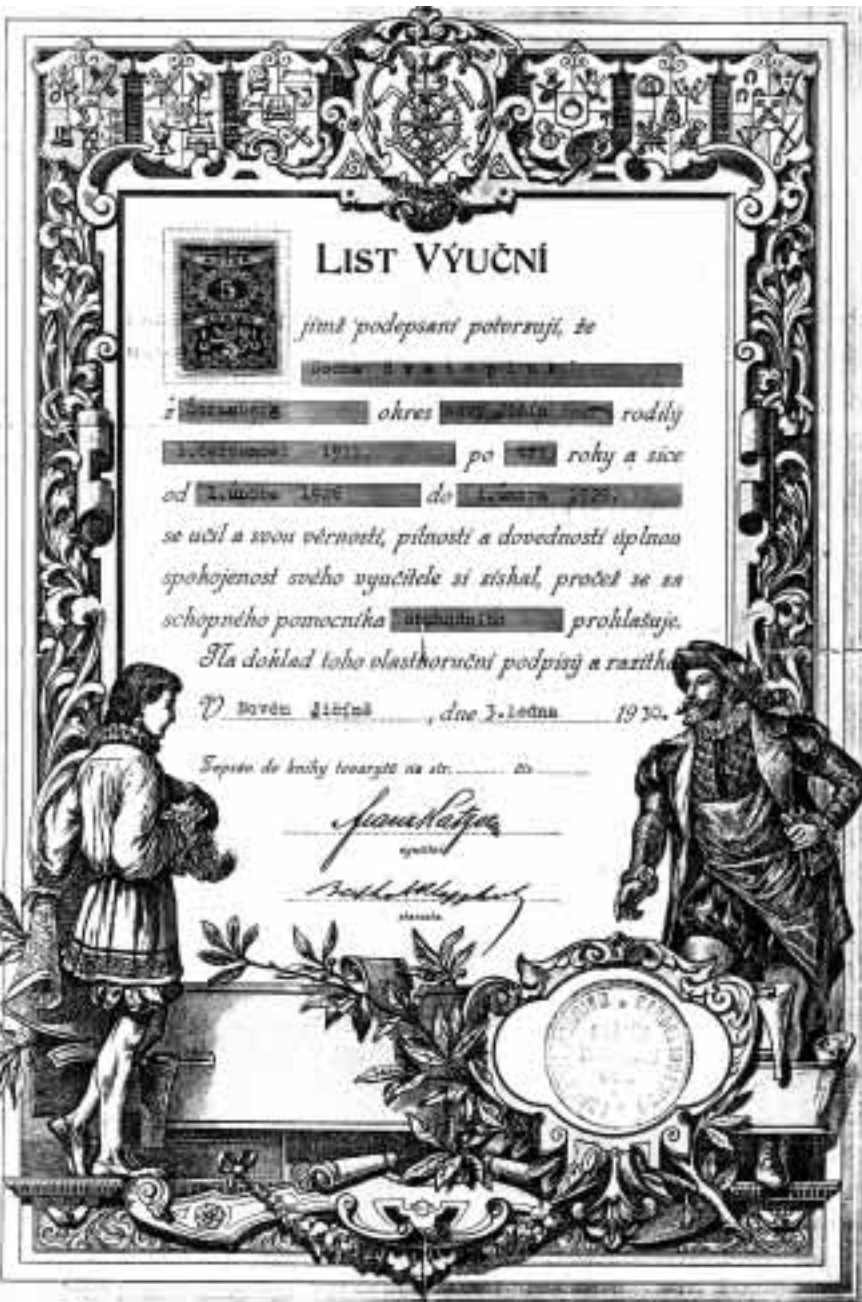
„Velebný pane, my jsme k vám přišli ze Štramberka z Moravy a přišli jsme tu na len.“

ŠTRAMBERK — ZAPOMENUTÁ ŘEMESLA NAŠICH PŘEDKŮ

(stav do začátku 2. svět. války)

Bohumil Kresta

- babka** — porodní žena bez zkoušek, 2×
bednař — řemeslník vyrábějící dřevěné sudy /bečkář/, 1×
bělič platen — pracoviště bylo pod Štramberkem u Závěšic, 2×
bradyř — na holení a hojení ran
cajkař, tkadlec — vyráběl hrubou látku
cestař — čistič silnic a kanálů ve městě /obec. zaměstnanec/, 1×
čalouník — šil vystělky i výplně z tkanin i kůže, 1×
dešnikař — výroba a oprava deštníků, 1×
dohazovač — zprostředkovatel sňatků
fajfkař — vyráběl fajfky, 1×
faktor — obstarával prodej i nákup pláten pro cizí kupce;
felčar, felčarek — léčil krav a domácích zvířat
forman — vozataj
handler — nakupoval dobytek pro řezníky, 2×
hodinař — opravoval hodiny, 2×
hokynař — překupník, 1×
hokynařka, hokyňa — před domkem nebo v plat. krámu prodávala zeleninu, 4×
klempíř — zhotovoval a opravoval nádoby, natíral a oplechovával střechy, 2×
kolař — vyráběl kola
kořenařka — sbírala a prodávala byliny
košikař — vyráběl proutěné věci, 1×
kovař — vyráběl předměty z tvárných kovů, 3×
kozel /pseud./ — připouštěl kozy k chovným kozlům, 1×
koželuha — louhoval a prodával kůže, 1×
krejčí — šil obleky, kabáty aj., 3×
měchošlap — šlapal měchy u varhan, 1×
pekař — pekl různá pečiva, 6×
ponocny — noční hlídač, před ohněm a rozsvěcoval poul. lamp /obec. zam./, 1×
provazník — vyráběl konop. lana a provazy, 1×
příštipkař — nevyučení obuvník, 2×
ptačník — lovec zpěv. ptáků
ras — odklízěl mršiny a utrácel nemoc. a vzteklé psy, 1×
sedlař — opravář a výrobce z kůže, 3×
slamjankař — vyráběl ošátky, 1×
stolař, truhlář — spec. na výrobky ze dřeva, 2×
studnař a kanalař — spec. na stavbu studní a odpad. kanálů, 1×
šenkyř — majitel šenkov. domu, 5×
švec — opravoval a šil boty, 4×
taškař, brašnař — vyráběl a prodával kabely a tašky, 3×
vycpavač — preparoval ptáky
zelinařka — prodává zeleninu, byliny a různé koření, 4×

LIST VÝUČNÍ

jimiž podepsaní potvrzují, že

z _____ okres _____ rodily

_____ 1911 po _____ roky a síce

od _____ do _____

*se učil a svou věrností, pilností a dovedností úplně
spokojenost svého vyučitele si získal, pročť se za
schopného pomocníka _____ prohlašuje.*

Na doklad toho vlastnoručně podpisy a razitkou

V _____ dne 3. ledna 1920.

Seznam do knihy teorie na str. _____ do _____

Jana Křížek
vyučitel

ředitel

PŘEHLED SLUŽEB, OBCHODŮ A KONCESÍ VE ŠTRAMBERKU PŘED 2. SVĚTOVOU VÁLKOU A PO OSVOBOZENÍ V ROCE 1945

(jak jsou v paměti našich občanů, zapsáno 1991)

Rudolf Kubica

A/ Obchody: 1. *Potraviný* — Červenka 2×, Josef Holub /Cimbalík/, Hykel Ferd., Najvar Ferd., Budoucnost, Petráš Jan, Petráš Josef, Lacka Antonín, Najvar Rudolf, Socha Svatoš, Holub Alois, Hykel Lad., Velička Cyril, U Kolářů.; 2. *Zelenina* — Bajer Ferd., Dovrtilka, Jurková.; 3. *Cukrárny* — U Slávky, Schafer, Cabák /Klosová.; 4. *Textil* — Neumann, Tovaryš Josef, Hykel Ferd., Petrášová Fr., Blažková, Davidová /galanterie/.; 5. *Papírnictví* — Kubová, Barvík, /knihař/.; 6. *Železářství* — Holub Alois, /původně Marek/, obchod palivy.

B/ Živnosti: 1. *Pekaři* — Hajda + obchod, Tomíček + obchod, Mláděnka + obchod, Petráš Josef + obchod, Hykel Lad. + obchod, Hykel Jaroslav.; 2. *Řezníci* — Zelina, Bajer, Blažek, + prodejna u radnice, Turský Jan, Tyleček Robert, David, Najvar, Jurák.; 3. *Zámečníci* — Bajer, Hykel, Petřkovský, Chovanec, + kovář, Sopuch Jan kovář.; 4. *Stolaři* — Hykel Ferd., Lichnovský Jan, Kurec.; 5. *Ševci* — Hykel Lad., Baťa, Janda, Svoboda, Bár, Řehůřek, Krenc. Každý měl 1 až 2 tovaryše.; 6. *Krejčí* — Kelnar, Blažek, Cochlar, Hykel, Svoboda, Lyčka, Hyklová /kloboučnice-modistka/. Většinou měli 2 až 3 tovaryše.; 7. *Holiči* — Herián + 1, Schafer + 2, Machek + 2, Hylský, Grossmann, Machovský.; 8. *Sedláři* — Tovaryš František, Petráš.; 9. *Hodináři* — David, Merenda.; 10. *Klempíři* — Džavik, Janek /Kubánek/.; 11. *Elektro* — Tovaryš Josef, Zavila Kazimír.

C/ Podniky: Štramberská cementárna, Kamenolom Kotouč, Vápenky, Pískovna, Cihelna, Kamenolom David, Kamenolom Petrášová, Kamenolom Rajnoch, Mlýn a pila Hykel Josef.

D/ Restaurace: Deutschberger, Palárna, Prosek, Tyleček, Socha, Katolický dům, David, Trúba, Rašínova chata, Pod Křížem, Štekarovský, Najvar /U 3 růží/, Lázně Štramberk, Koupaliště, Perníková chaloupka, Kantýna v cementárně.

E/ Hotely: Prosek, David /Šipka/, Trúba — Rašínova chata, ubytovna, Lázně Štramberk.

F/ Doprava: TAXI Hykel František, Holešovský František, Socha Richard, Velička Cyril.; Nákladní — Holub Alois; Sedláci — Jašek Jos., Petráš Jos., Petráš Jan, Barvík Ant., Blažek, Frýdel, Petráš Alois, Marek Ferd., Žerdík, Petrášová Marie, Jašková, Merenda, David, Turský, Jurák Augustin.

G/ Zdravotnictví.: Lékárna u sv. Trojice, Drogerie Šustr.

H/ Maloprodej koncese: Šmahlík Jan, Rýdlová, Hyklová Málka, paní Filoména pod lípou proti Sopuchům, Halamík, Najvar, Koupaliště, Sokolovna, Tamovský mlýn.

CH/ Handlěři: David, Lušovjan. Většina majitelů zahrad prodávala ovoce, někteří dosahovali tržby přes 30 000 Kčs. Všichni zemědělci a kovozeďělci prodávali mléko, máslo a jiné výrobky občanům i obchodům. Veškeré pozemky byly hospodárně využívány pro pěstování potravin, včetně pozemků obecních, které byly občanům výhodně pronajímány. Kupříkladu celá Bílá hora byla intenzivně využívána buď majiteli, nebo tyto pozemky byly pronajímány.

HOLUB ALOIS

**DŘÍVE JAN MAREK,
OBCHOD ŽELEZEM,
SMÍŠENÝM ZBOŽÍM A AUTODOPRAVA
ve Štramberku.**

SKLAD:

*stavebního kování, betonového železa, nosičů,
drátů, drátěnek, drátěného pletiva, stáložárnych
kamen, sporáků smaltovaných, dětských po-
stýlek, krzci lepenky, rákosí, cementu a. t. d.*

Stolařství
nábytku a stavby

**JAN
LICHNOVSKÝ**
VE ŠTRAMBERKU.

VNITŘNÍ ZAŘÍZENÍ BYTU

Vám dodá stolárna

BUSEK - PŘÍBOR.

KLEMPÍŘSTVÍ
JANEK FERD,
ŠTRAMBERK.

Dny Evropského dědictví — Štramberk 8. — 16. 9. 2007; Editor: Aleš Durčák
Prameny: Cyril Hykel *O pokladech na Kotouči, pohádky a pověsti ze Štramberka a okolí* (Profil, 1980); Cyril Hykel *Šenkovní měšťané ve Štramberku* (Novojicko, 1960), výňatek;
Reklamy viz publikace *Národní slavnosti ve Štramberku ve dnech 27. 7. — 3. 8. 1932* (Výbor pro postavení pomníku sv. Václava v Národním sadě na Kotouči ve Štramberku, 1932); Dobové fotografie viz Dr. Jos. Bělohav *Vlastivědný sborník Štramberk* (Praha, 1913); dr. Milada Nováková a dr. Eva Šamánková *Štramberk — Městská památková rezervace* (STN Praha, 1956), výňatek

Starý Štramberk, autor fotografie neznámý.

